

Hervormen is de echte uitdaging van de vergrijzing

2010/47
07 07 2010

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Voor al wie begaan is met welvaart en sociale bescherming in ons land, zijn de jaarverslagen van de “Studiecommissie voor de Vergrijzing” een terugkerende frustratie. Ieder jaar bezweert de Commissie ons met een voorspelling van de kostprijs van de vergrijzing voor de volgende decennia. Ieder jaar verandert de schatting. Ieder jaar krijgt het verslag karige persaandacht. Ieder jaar wordt het politiek verticaal geklasseerd.

Marc De Vos
Directeur Itinera Institute

Wat is er aan de hand? De Studiecommissie Vergrijzing is het tweelingbroertje van het Zilverfonds. Beide werden in 2001 opgericht met de plechtige belofte tot – verslik u niet – “waarborging van een voortdurende vermindering van de overheidsschuld”. De formule was ogenschijnlijk al even helder als geniaal. De onafhankelijke commissie zou Madame So-leil doen vergeten en België tot in 2060 voorspellen: op het vlak van demografie, economische groei, productiviteit, werkgelegenheid, evolutie van gezondheidszorg en pensioenen. Aldus kon de rekening van de vergrijzing meteen worden bepaald. Restte ons nog de middelen te vinden. Dat kon dan weer door de afbouw van de historische staatsschuld.

Het varkentje van de vergrijzing was gewassen: we stonden alleen voor een budgettaire uitdaging, die daarenboven bijna pijnloos zou kunnen verlopen door uitgaven voor schuldafbouw te vervangen door uitgaven voor vergrijzing, met het Zilverfonds als medium. Die budgettaire logica is intussen al verschillende keren door de realiteit achterhaald. Het Zilverfonds bevat bitter weinig zilver en de staatsschuld werd jarenlang onvoldoende afgebouwd. Door de crisis gaan we opnieuw door de grens van 100% van ons bruto binnenlands product. Men rekende trouwens op een schuld van 60% tegen 2014, een verschil van om en bij de 140 miljard euro. Na 2015 – het eerste jaar waarbij we officieel opnieuw een begroting in het zwart beogen – wacht ons gega-

De echte uitdaging van de vergrijzing is niet de budgettaire kostprijs: het zijn de hervormingen die nodig zijn om de kostprijs te kunnen betalen. We moeten bovenal strategische hervormingen nemen om ons krakkemikkige landje op te krikken.

randeerd een volgende ronde van besparingen om dat gat te dichten, althans als we de sociale zekerheid niet willen afschrijven.

Niet gehinderd door deze budgettaire nachtmerrie, blijven we ieder jaar slaafs voorstellingen spuien over de verwachte toetalkost van

de vergrijzing. Per saldo verwacht de Commissie nu dat de sociale zekerheid uiteindelijk minstens één vierde meer zal kosten dan vandaag. Let wel: het gaat hier om een terugkerende kost, niet om een eenmalige crisisrekening. Daarenboven zal die moeten opgehoest worden in een samenleving met relatief minder werkers. Voor elke zieke of gepensioneerde stonden er in 1990 vier personen op arbeidsleeftijd die konden bijdragen. We evolueren tegen 2060 naar drie jongeren voor twee zieken of gepensioneerden, zijnde een inkrimping van de klassieke financieringsbasis van de sociale zekerheid met maar liefst 60 procent. Veel meer behoeften en veel minder potentieel, daar hoeft geen tekening bij.

Maar het strafste komt nog voor wie zich de moeite getroost om de

glazen bol van de Commissie nader te bekijken. Ziedaar een land waar de werkloosheid drastisch daalt, de economische groei aanhoudend goed presteert, honderdduizenden werklozen en inactieve personen miraculeus actief worden, de uitgavengroei in de gezondheidszorg permanent en drastisch daalt en zowat alle andere beleidsdomeinen dan de sociale zekerheid een uitgavenbevrozing kennen. Deze premissen zijn zonder meer utopisch zolang we dit krakkemikkige landje niet structureel kunnen opkrikken.

De echte uitdaging van de vergrijzing is dus niet de budgettaire kostprijs: het zijn de hervormingen die nodig zijn om de kostprijs te kunnen betalen. We zullen permanent het budget moeten bewaken. We zullen onvermijdelijk moeten besparen om de opgelopen achterstand in schuldafbouw te compenseren. Maar we moeten bovenal strategische hervormingen nemen die meer economisch potentieel opleveren, meer met minder bereiken in de publieke sociale zekerheid en meer bescherming genereren buiten de publieke stelsels.

Eén voorbeeld: langer werken. De Studiecommissie Vergrijzing berekent nu netjes hoeveel dat wel kan besparen. Maar hoe maken we het realiteit? Het Generatiepact had hetzelfde doel, maar het kost te veel en bereikt te weinig. We

moeten dus gaan voor een ander loopbaanmodel, met een kader voor vorming, opleiding, mobiliteit en een flexibele combinatie van leven en werken. Het eenheidsstatuut voor arbeiders en bedienden zou ook het ontslag zelf tot een doorgroeimoment kunnen maken. De automatische band tussen anciënniteit en loon, die jongere werknemers onderbetaalt en oudere werknemers uit de markt prijst, moet geleidelijk veranderen. Verlofstelsels en vervroegd pensioen kunnen geïntegreerd worden in een loopbaanrekening op maat, die werken stimuleert.

Eigenlijk moeten we ophouden met het amechtige ritueel van kostprijsberekeningen over vergrijzing. De voorbereiding van de vergrijzing is gewoon mislukt. De rekening klopt niet. Alleen daadkrachtige hervormingen en een doordachte groeistrategie kunnen ons redden. We hebben geen nood aan commissies die budgetten berekenen, maar aan commissies die hervormingen adviseren.

Marc De Vos
Hoofddocent Ugen
Directeur Itinera Institute

Verschenen als opiniestuk in De Standaard van 07/07/2010

Voor duurzame economische groei
en sociale bescherming.